

UMETNOST

LETNIK IV. 1939/1940 — VINOTOK

MESEČNIK ZA UMETNIŠKO KULTURO
UREDNIŠTVO LJUBLJANA POD TURNOM 5

2

številka

Našim cenjenim naročnikom!

Ker smo 1. številki priložili položnice jih današnji številki ne prilagamo. Prosimo, da se poslužite 1. štev. Vam priloženih položnic in nam nakažete vsaj polletno naročnino, ki znaša za Umetnost na ilustracijskem papirju 50.— din oz. 100.— celoletno in na umetniškem papirju 65.— din oz. celoletno 130.— din.

Kakor vidite, izhaja revija v obsežnejši obliki vsakega prvega v mesecu. Zato tudi prosimo blagohotno upoštevanje s strani c. naročnikov. Revija je odvisna le od rednega plačevanja naročnine, ker drugih dohodkov nima.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA UMETNOSTI
LJUBLJANA, POD TURNOM 5

KLISARNA

JUGOGRAFIKA

Sv. Petra nasip št. 23

Izdeluje klišee vse vrst, eno in večbarvne

Knjigo dr. France Mesesnel:
JANEZ IN JURIJ ŠUBIC

naročite pri

UČITELJSKI
TISKARNI

v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Ravno tam lahko naročite:

Anton Podbevšek: IVAN GROHAR
Lucijan M. Škrjanc: EMIL ADAMIČ

Janez Šubic

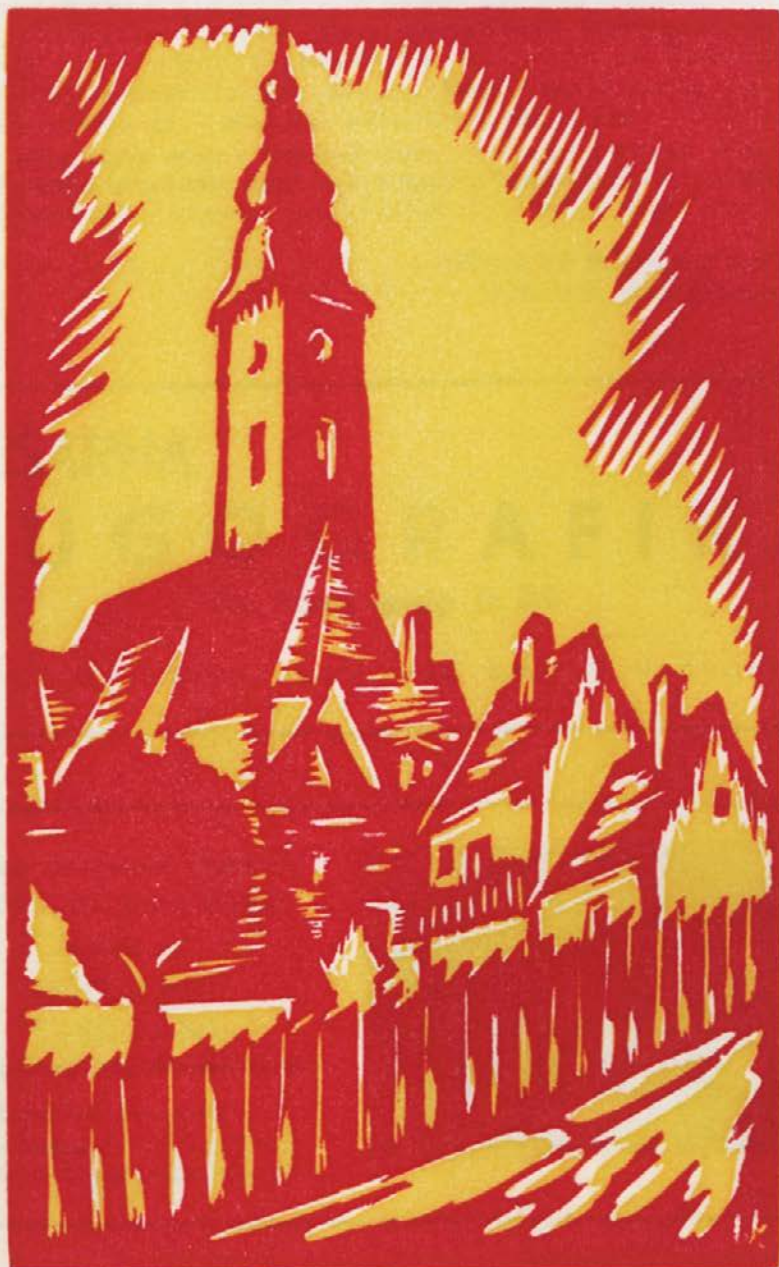
»UMETNOST« — mesečnik za umetniško kulturo — Uredništvo Ljubljana, Pod turnom 5
Poštno hranilnični račun št. 17.794.

Nenaročeno gradivo se ne vrača.

Izdaja Bibliofilska založba v Ljubljani. Za uredništvo odgovarja MIHA MALEŠ v Ljubljani.

Tiskala Narodna tiskarna d. d. v Ljubljani — Predstavnik Fran Jeran

Ivan Kos — Motiv iz Maribora — Izvirni linorez

LJUDSKA UMETNOST – SLOVENSKE PANJSKE KONČNICE

Čeprav se je zanimanje za predmete ljudske umetnosti pojavilo že dovolj zgodaj v dobi romantike, vendar moremo opaziti, da se je pravo razumevanje in vrednotenje te »zaostale«, »nerodne« umetnosti začelo šele s pojavom ekspresionizma. Doba poduhovljenja umetnosti, ko oblika igra le podrejeno vlogo, doba ko naravna resničnost in objektivna pravilnost sploh ne prihaja v poštev, doba, v kateri hoče slikar izraziti misel, idejo in čustvo brez ozira na podrobno pravilnost predmeta, ta doba je mogla vzbuditi šele pravo zanimanje za umetnost, v kateri so bili ti pojavi in hotenja zastopani že davno prej, za umetnost, kjer je misel in osnovna ideja glavni faktor in kjer je pravilnost oblik pač drugotnega pomena; zrasel je interes za ljudsko umetnost.

Osamosvojitve umetnosti in želja dati umetnostnim pojavom domač narodnostni pečat, tako da postane glasnik svojevrstne umetnosti, kateri moremo narodnostno oz. krajevno obeležje umetnosti takoj opaziti, ta želja pa vodi k spoznavanju in iskanju vzorov v domači ljudski umetnosti. Kajti prav gotovo je izraz prave naše ustvarjalne sile umetnostni ali umetno-obrtni predmet, kot splošno priljubljen in razumljiv izraz mišljenja in čustvovanja, dopadenja in pritrjevanja širokih množic ljudstva. Deskriptivno sledeč tem posameznim skupnim znakom vseh ljudskih umetnostnih predmetov pridemo končno do karakterističnih potez, ki tvorijo podlago domači umetnosti, in hodeč po teh stopinjah more danes umetnik spoznati in zadeti pravi domači ton in govoriti pravi domači jezik, četudi ne obnavlja zunanjih form starih ljudskih umetnin in četudi dela v načinu najnovejših in najbolj sodobnih gesel tujine, samo da jih je znal pravilno presaditi na domača tla in jih cepiti z značilnostmi, ki so naši umetnosti lastne in do katerih je prišel potem pravilne, čustvene in umstvene analize naših domačih ljudskih umetnostnih del.

Sestaviti točen opis značilnih znakov domače umetnosti in potem po vrsti ugotavljati v koliko odgovarja delo posameznim točkam, bi bilo smešno in nemoogoče, ker se umetnost ne da vklepati v nobena pravila, zakonske predpise in predloge, marveč nastaja čustveno spontano, rodi se v umetnikovi podzavesti in

»Babo žagajo ...

»Turk se žen'e...«

prihaja na dan brez velikih dodatkov razuma in umstvenih predpisov, dete srca. Narodnostnim zahtevam more odgovarjati le, če je umetnik pravilno dojel in doživel domačo umetnost, če je v njej mogel občutiti ono pristno domače obeležje in domač kolorit, to doživeti in preživeti je treba, da moremo potem sami od sebe naenkrat opaziti isti prizvok v sodobnih delih. Kajti tudi ljudske umetnosti ne moremo vkleniti v pravila in jo secirati do podrobnosti, tudi njo moremo bolj občutiti kakor opisati, čeprav je nekaj značilnih znakov le mogoče opaziti. Popolnoma razumljivo pa je, da skuša umetnik dokazati tudi svojo individualno noto, ustvariti tudi nekaj novega in se zato ne drži starih norm in pravil. V tem pa je ravno razvoj in napredek, katerega moremo v vsaki živi umetnosti opaziti in tudi zahtevati.

Izmed predmetov ljudskega slikarstva je za Slovence mogoče najbolj značilno poslikavanje panjskih končnic. V kratki dobi dobrih sto let je to slikarstvo začelo in tudi že izginilo, ne toliko z odmiranjem ljudske umetnosti, kakor z modernizacijo čebelarstva in uvedbo novih boljših panjev. Prednje stranice panja je dal kmet poslikati ali pa jih je kar sam poslikal s pestrimi podobami najrazličnejših snovi, baje radi tega, da vedo čebelice najti svoj panj, še bolj pa radi svoje zahteve po slikovitosti in pestrosti, ljubezni do lepih podrobnosti, katere je ljubil povsod v svoji okolici in gotovo tudi na ličnih uljnjakih. Zato najdemo poslikane panjeve končnice predvsem v tistem delu našega prebivalstva, ki mu je smisel za slikovitost posebno pri srcu in ki dosledno izraža to svojo voljo, v zapadnem delu naše dežele: Gorenjska, Koroška in zap. Štajerska poznajo v glavnem nastanke teh končnic, v ostalih krajih pa je bilo večinoma iz teh krajev importirano blago.

Na tem polju je mogel neomejeno pustiti svoji fantaziji prosto pot in se razživeti, pokazati svoje mišljenje in slikarsko opisati in opeti pesmice, pravljice, pripovedke, pa tudi slikarsko ovekovečiti dogodke iz vsakdanjega življenja. Svojemu verskemu čustvu je zadostil s slikami cerkvene vsebine in s podobami svetnikov. Kakor kakšne ilustracije slovenskih narodnih pesmi obsegajo panjske končnice vse vrste snovi: od epičnih do nežno lirskih ter pri tem ne pozabi na ostre in

»Ples v vaški gostilnie . . .

»Kmečka ohceta . . .

»Pretep za lepo kelnarco . . .

šaljive zbadljivke. Lahko razumljivo in vsakemu dostopno napravi snov, pri čemer polaga ravno glavno važnost na razumljivost misli, katero hoče izraziti, trdota, ki gre deloma na račun neznanja, ga ne moti in zato tudi ne stremi za popolnoma pravilno izdelavo, ker je ravno važnost drugje. Sodobnim nasprotnikom poduhovljene umetnosti in pritrjevalcem tujih, importiranih nezdravih gesel o iznakaženi umetnosti, bi mogli pokazati samo na vso našo domačo pravo ljudsko umetnost in videti bi mogli, da so našemu čustvovanju take diktirane in zlagane ideje daleč. Preprosta kot naša pesem o pravi ljubezni, je slika na končnici z napisom »Turk

Ljudska keramika iz Ribnice (Jakob Pogorelec) — Razstavljeno v Milanu

se žen« iz l. 1869., v kateri se možak ne ve odločiti ali za staro, ki ima denar, ali za mlado, ki pa nima ničesar; medtem ko je prava ljubezen slepa in si naprti še tako breme, kakor kaže desni del slike. V domačo nošo oblečena gresta ženin in nevesta k poroki s svojimi pričami. Veselo in poskočno igrajo godci za mizo, da more še celo smešen par udariti polko. Za lepim dekletom se ozira več fantov tudi iz sosednjih far in preveliki vneteži so si takoj v laseh, dočim to gledajočemu dekletu očitno godi. »Žaganje babe«, nad katerim imajo prav veliko veselje otroci, je prastar ljudski običaj, ki mu prave razlage ne vemo več, ohranjen pa nam je v spominu na končnici. Take in še mnogo drugih snovi si je vzel slikar za sliko iz neizčrpne zakladnice ljudskega pripovedovanja in narodove šegavosti.

Čim je izbrana snov in poudarjena misel, katero hoče slikar izpovedati, mu je pri tem ostalo pač lahko opraviti. Kompozicija je enostavna, jasna, brez prenatrpanosti, bodisi simetrična — ena polovica dogodka in druga (Poroka, Žaganje) ali pa uravnovežena, en dogodek tu in drugi tam, ena stran najde ravnotežje na drugi strani. Pri tem je izbranih čim manjše število oseb, samo kolikor je za dogodek najnujnejše potrebno, osebe so v enostavnih jasnih pregibih, odgovarjajočih resničnemu gibanju, opazovanemu po naravi. Obrazi oseb niso individualizirani, marveč mnogo bolj tipizirani. Dogodek se vrši v prostoru, ki je le bežno s par znaki prikazan in že opredeljen. Kjer pa mu nekaj ploskve ostane prazne, jo takoj dekorativno izpolni z rastlinskim ornamentom. Osebe so narisane in izvlečene s konturo temne barve in samo najpotrebnejšimi črtami, ploskev obleke ali predmeta pa je izpolnjena z enotno barvo, brez senčenja, tako da dobimo pester prijeten vtis. Če pregledamo točno vse te znake umetnosti, moremo ugotoviti, da še najbolj odgovarjajo in da so dosledni stilu, katerega glavni namen je prikazanje ideje in osnovne misli, katero hoče slikar povedati. Pri tem ima mnogo dobro opazovanih realističnih detajlov (ples, pretep, žaganje), kar sicer odstopa od glavnega stila, je pa vendar glasnik slikarjevega znanja o naravni resničnosti, katere pa povsod ne potrebuje, ker ni glavni predmet, ampak samo spremljajoči atribut. Tako moremo v naši ljudski umetnosti opazovati realizem, ki pa polaga

Ljudska keramika iz kamniške okolice (R. Schnabel) — Razstavljeno v Milanu

glavni poudarek na snov, misel, je torej v podlagi idealistična. Pravilno razmerje med obema slogovnim govoricama pa more ustvariti dojem naše domače umetnosti. To razmerje je posledica našega značaja in našega čustvovanja in ga je mogoče zadeti le s pravim vživetjem v našo umetnost pa tudi v naše življenje na deželi, največ pa s pravim čustvovanjem, ki pri meščanih polagoma umira.

Panjske končnice, del našega ljudskega slikarstva, so najbolj značilen predmet in samo naša zadeva, ker imajo tuji narodi tega pač zelo malo. Najbolj bogato zbirko ima Etnografski muzej v Ljubljani, nadalje Slovensko čebelarsko društvo in nekateri privatniki, dočim jih še mnogo poslikanih na deželi prenaša dež in sonce, toploto in mraz, poleg vsega pa krasi našo prelepo pisano domovino ter nam priča o naši samostojni ustvarjalni sili, ko ni treba po vzore v tujino, ker jih je doma na pretek. Panj, simbol pridnosti, je tudi dokument našega mišljenja in naše sposobnosti.

Predmeti iz žgane glin iz Kamnika in Ribnice spadajo prav za prav v našo dekorativno plastiko in nam pričajo o ljudski fantaziji, ki ustvari nemogoče živali, pa tudi o enostavni in jasni izdelavi v tleh usidranih figur z zelo sodobnim učinkom moderne plastike v zahtevi po plastični voluminoznosti predmeta. V zvezi z ljudsko plastiko bi mogli tudi njim najti pravo mesto, zaenkrat moremo dobiti le impresije, da so znaki v kiparstvu in slikarstvu isti in da so vsi znaki in pojavi razločljivi le s psihološko raziskavo lastnosti našega naroda, ker so v vseh predmetih opazne.

Jurij Šubic — Slikar Munkacsy -- Olje ok. 1893

Miran Jarc

Sonet konca

Kaj res ne smemo nikdar več ljubiti,
so davne pesmi le še prazen piš?
Uho zatisni, da ne oglušiš,
in v jami bodi skrit kot trogloditi.

A vse zaman, povsod te že doseže,
že v tebi je rezgetajoči vek,
ne upaj več, da te bo rešil beg,
glej torej, živi kakor puh brez teže.

Ne moreš? Bodi pa samo kronist,
ki pred zblaznjenjem zaihti ves skrušen:
O Bog, naj bo teh zgodb že zadnji list!

Si še preživ? Čemu tedaj oklevaš,
čemu ves vročičen sam izgorevaš?
Srce pokaži. Meč je že nabrušen ...

Jurij Šubic — Sama — Olje ok. 1884 — Narodna galerija v Ljubljani

Jurij Subic — Načrt ilustracije za »Starčka« — Perorisba 1888 — Narodni muzej v Ljubljani

Jurij Subic — Načrt ilustracije za »Martina Krpana« — Risba 1888 — Narodni muzej v Ljubljani

Jurij Šubic — Risba Škofje Loke — 1873 — Narodni muzej v Ljubljani

Winston Churchill

SLIKANJE ZA ZABAVO

Če pri štiridesetih letih nisi še imel v rokah čopiča in se nisi nikoli malomarno igral z risarskim svinčnikom, če si z zrelem očesom gledal na podobe vseh vrst kot na nekakšne skrivnosti, če si zijal pred kiparjevim mavcem in si se tako rekoč iznenada zavedel, da se zanimaš za nekaj povsem novega, če se zdaj ukvarjaš s slikami, s paletami in s platni in nisi malodušen spričo svojih neuspehov — potlej je to zate neko presenetljivo in oplajajoče doživetje. Mislim, da se ti izplača doživeti kaj takega. Vesel bi bil, če bi tudi moji bralci ponovili ta poizkus, ki sem ga jaz že tvegala, ali pa če bi vsaj nekateri našli v njem neko novo in intenzivno zabavo, ki bo njim prijetna in ne preveč nadležna za druge ljudi ali živali.

Upam, da sem kar dovolj skromen, kajti v nobeni drugi stvari nisem tolikanj ponižen in hkratu tako preprost kakor baš v slikarstvu. Niti na um mi ne pride, da bi koga učil slikanja, pač pa le, kako naj se zabava pri slikanju. Nikar ne glejte zviška in s kritično odmaknjenostjo na to prizadevanje. Če bi radi z nečem izpolnili svoje proste ure, si razvedrili duha po dnevnem početju in si poživili počitnice, potem se nikar ne bojte, da ne boste našli v slikanju tistega, kar iščete v njem. Pa tudi pri štiridesetih letih ne! Kupite si barvnik, potlej pa kar poizkusite delati. Kaj klavirno bi bilo, če bi se ves prosti čas utepali z golfom al bridgeom, pohajkovali, se potikali brez posla, se prestopali z ene noge na drugo in se vpraševali, kaj na svetu naj bi počeli — kakor nemara ugibajo nekateri nesrečneži —

Avtor članka je znani angleški politik, večkratni angleški zunanji minister itd., ki stopa ravno sedaj na Angleškem ponovno v ospredje in ga angleško javno mnenje, poleg bivšega ministra Edena, imenuje odločno kot moža bodočnosti (Op. uredn.).

Jurij Šubic v pariški delavnici — Risba 1881 — Narodna galerija v Ljubljani

ko pa ves ta čas živi tik ob vas nek čudežen, čudovit nov miselni in umetniški svet. Ta svet je od sonca ožarjeni vrt, ki utripa v svetlobi in barvi, ključ do teh barv in do te svetlobe pa imaš kar v žepu svojega telovnika. Poceni prostost, razgibana in trajna zabava, nova duševna hrana in vaja, stara soglasja in somerja v drugem jeziku, novo zanimanje za vsak še tako navaden prizor, posel za sleherno prosto uro, potovanje, na katerem odkrivaš vsak hip začuda lepe stvari — to je plačilo za tvoj trud in stavim, da ga še nisi deležen. Tudi če poizkusiš in ti ne

Jurij Šubic — Dečkova glava — Olje 1887 — Narodna galerija v Ljubljani

J. V. Sladek

Sveti Václav

Poslušaj, sveti Václav, češki knez!
K Tebi dvigamo glas do samih nadzvezdnih nebes.
Tisoč let je temu, kar vladal nam si Ti —
tisoč let Tebi že nočno stražo drži.

Toda čez Tvojo zemljó za teh se tisoč let
kot v morju je valov se prevalilo bed:
Ti si jih poznal, pri narodu si stal,
pozabil nisi zémlje, ji vso ljubezen dal.

V tesnobi duše svoje, v čaši usode grenké
imela za pribežališče ta zemlja je Tvoje ime.
V bleščečem zvenku — jasno ozarjeno lice —
si jezdil na čelu vojsk s praporom črne orlice.

Sveti Václav, kliče Ti narod v vsemir:
vrni svoji zemlji blagoslov, vrni otrokam svojim mir!
Če pa nam vsilijo vojsko, v zarje bitke krvave
pelji nas kot si vodil dede, sveti Václáve!

Prevedel Tine Debeljak

Jurij Šubic — Glava pariške dame — Risba ok. 1889 — Narodni muzej v Ljubljani

uspe, s tem še nisi kdo ve kaj izgubil. Napravil si pač iz ateljeja otroško igralnico. Potlej pa greš lahko ven in ubiješ kakšno žival, ponižáš tekmeца ali pa oskubiš prijatelja pri zeleni mizi. Zaradi tega ne boš še nič na slabšem, ne, kvečjemu na boljšem. Vedel boš, da je prav to tisto, kar si hotel početi med oddihom.

Če pa se hočeš — pa magari v poznih letih — seznaniti z neko prostrano in neznano pokrajino, potlej vedi, da ti je treba za to predvsem poguma. Umetnosti se ne moreš nič več približati počasi in previdno. Dve leti risarskih lekcij, tri leta prerisavanja lesorezov in pet let ulivanja kipov — to je le za mlade ljudi, ki imajo še dovolj časa pred seboj. Ta temeljiti pouk je za tiste, ki so že ob jutrnji zarji svojih dni začuli glas iz daljine in so zmožni napraviti iz slikanja svoj glavni poklic.

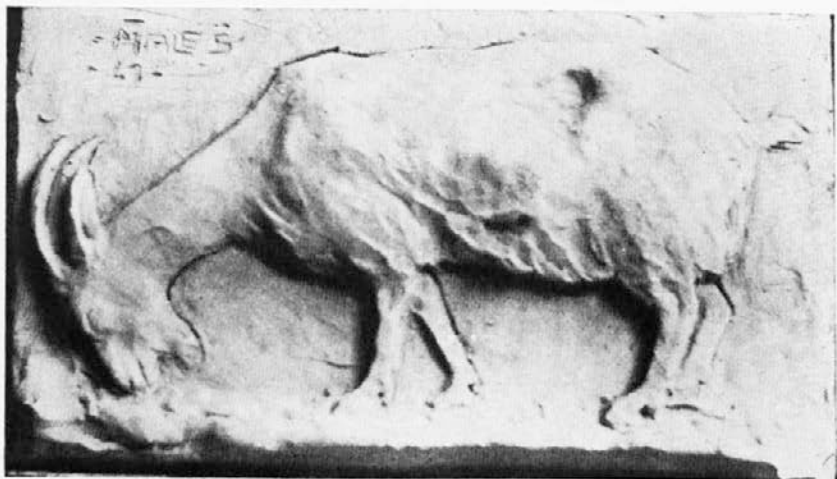

Jurij Šubic — Skica deklince — Risba 1887 — Narodni muzej v Ljubljani

Resnica in lepota črt in oblik, ki ju pravi umetnik že z najrahljšim dotikom ali okretom čopiča podeli sleherni potezi na podobi, morata sloneti na dolgem, trdem, vztrajnem vajeniškem delu in na tolikanj uobičajeni vaji, da ti preide že v kri. Pri tem ne smemo biti preveč častihlepni, ker ne moremo več stremeti po mojstrstvu. Zadovoljimo se rajši z veselim izprehodom v barvnik. Tu pa nam pomaga edinole pogum.

Naj povem še nekaj o svojem lastnem izkustvu. Ko sem ob koncu maja 1915 moral odstopiti kot mornariški minister, sem ostal še vedno član vlade in Vrhovne-

Miha Maleš — Koza — Glina

Slavko Savinšek

Resignacija

O, da bi smel,
pa bi v tvojo dušo zajel
globoko, globoko,
z drhtečo roko
bi zadnjič svoje srce objel,
pa bi je tebi v dušo del
globoko, globoko,
srce v trpljenju izmučeno,
svoje srce do smrti ranjeno,
da vsaj enkrat oči bi s smehljajem zaprlo,
v ljubečem objemu sladko in tiho umrlo!

A je tvoja duša prenežna,
je lahna kot lastavka bežna,
sanjava ko v mraku igranje obzorja,
skrivnostna kakor prelivanje morja
in tiha, pokojna, ko noč brezbrežna.

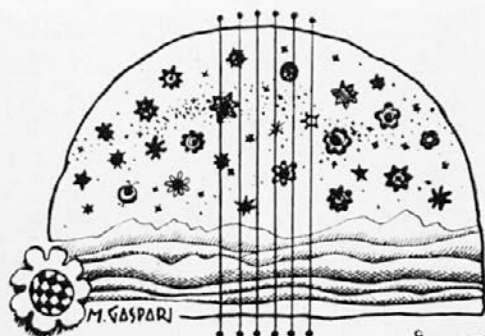
Pa bi kriknila,
pa bi v nesvest omahnila,
ko bi se je dotaknilo
moje srce izmučeno,
moje srce do smrti ranjeno!

Zato bom težko skalo nanje del,
njegov bom plač v krvave dlani ujel,
da ne bo od groze kriknila,
da duša tvoja ne bo slišala
zadnjega klica srca mojega,
srca v smrt poteptanega!

Miha Maleš — Glava — Zgana glina

ga vojnega sveta. V tem položaju sem vedel za vse, storiti pa nisem mogel ničesar. Prehod od vsakdanjega vnetega izvršujočega delovanja k skopo odmerjenim dolžnostim navadnega svetovalca, se me je dojmil tako, da sem zehal od brezdelja. Žile so mi bile — nalik morski zveri, ki so jo potegnili iz vodnih globin ali še bolje nalik potapljaču, ki so ga nenadoma potegnili iz morja — na tem, da zdaj zdaj počijo pod pritiskom, ki se je nabral v meni. Imel sem velike skrbi, pa jih nisem imel kako potešiti. Imel sem ognjevitte nazore, pa jih nisem mogel nikakor uveljaviti. Moral sem mirno gledati, kako zamujajo imenitne prilike in bil sem priča, kako neodločno izvajajo načrte, ki sem jih jaz zasnoval in sem z vsem srcem veroval vanje. V dolgih urah povsem nevajenega brezdelja sem moral opazovati strašni razplet vojne. V trenutku, ko mi je sleherna mišica žarela od dejavnosti, sem motril tragedijo kot negiben gledalec, ki so ga okrutno posadili v sprednjo vrsto. Takrat mi je prišla na pomoč muza slikanja. Prišla je k meni iz golega sočutja in velikodušnosti, kajti konec koncev res ni imela kdo ve kaj iskati pri

KAJ SO PESMI, POEZIJE?
 TEMNE ROŽE IZ DALJAV,
 ŠVM JUTRAJNIM ROSNIM TRAV,
 VONJA JIH SRCE IN PIJE.

PA NAJLEPŠE PESMI NAŠE
 SO BREZ VONJA IN BESED,
 SO MILOVLJIVIM KRASOV CVET,
 DAVNIM SRČEM SO TIHE MAŠE.

Maksim Gaspari

meni, in je dejala: »Morda najdeš kaj na teh igračah. Za nekatere ljudi so prav zabavne.«

Neko nedeljo sem se zunaj v narodi nekaj poizkušal z barvnikom za otroke, takoj drugo jutro pa sem že kupil popolno pripravo za slikanje z oljnimi barvami. Kupil sem si barve, stojalo, in platno, treba je bilo torej le še začeti. Toda kako? Na paleti so blestele barve in pred menoj se je pelo svetlo belo platno. Suhi čopič, ki se mi je zdel poln neke usodnosti, mi je neodločno obvisel v zraku. Roka se mi je ustavila kakor na nevidni ukaz. Toda konec koncev je bilo nebo le modro in poleg tega še belo modro. Nobenega dvoma ni bilo, da moram nanesti vrh platna z belo pomešano modro barvo. To vidiš tudi, če nimaš umetniške šole. Tako lahko začne vsakdo. Od sile plaho sem z majčkenim čopičem pomešal na paleti nekaj modre barve in neskončno oprezno napravil za grah debelo piko na nejevoljnem platnu. To je bilo izzivanje, premišljeno izzivanje, a tako plaho, zadržano in krčevito, da se platno niti ni menilo za to. Tisti hip pa sem začul bližajoči se avtomobil, iz katerega ni izstopil nihče drugi kot nadarjena žena sira Johna Laveryja. »Slikate! Kaj pa si potem še pomišljate? Dajte mi čopič, velikega!« Pomočila ga je v terpentini, ga krepko podrgnila po modri in beli barvi, silovito zavihnila po zraku z zdaj že povsem zamazano paletjo in nekajkrat krepko in na široko mahnila po platnu, ki pa je bilo povsem krotko. Bilo je jasno, da te platno ne udari nazaj. Nič ni maščevalo tega dobrodušnega nasilja

*Skrjanček zakrožil bo v jasno nebo,
v zelenju in cvetju bo vse, kakor zdaj,
v ljubezni in petju mineval bo maj-
a jaz bom pozabljen pod črno zemljo*

*Če videla morda boš sliko mojô,
škrjančka pozovi iz modrih višav,
na grob naj ponese mi zadnji pozdrav.
od Tebe le eno, edino solzô...*

Maksim Gaspari

in platno se mi je brezpomočno režalo. Skrivnost slikanja se mi je razodela. Vsa neodločnost in vsi pomisleki so me minili. Pograbil sem največji čopič in z roparskim besom planil po svoji žrtvi. Poslej nisem občutil več nobenega strahu pred njo.

Vsi poznamo občutek, s katerim stojimo na odskočni deski, in pa tisti pretres, ki ga doživimo v hipu, ko se hudomušen prijatelj pritihotapi odzad in nas pahne v vodo, a prav tako poznamo tisti živi ogenj, ki nas spreleti, ko vsi zasopljeni spet pogledamo iz vode.

S pogumom ali pa s tem, da te kar treščijo vanjo, si v tej umetnosti že veliko dosegel. Ali v tem je še več.

La peinture à l'huile
est bien difficile,
mais c'est beaucoup plus beau
que la peinture à l'eau.

Ne da bi deval v nič akvarele, ali slikanje z oljnimi barvami je vendar nekaj edinstvenega. To umetniško sredstvo ti daje resnično silo, le če doumeš, kako ga

Pierre Noyelle — Dekoracija za bar v Chicagu — Olje

moraš uporabljati. Da, tako se boš nekaj časa veliko lažje učil nego z vodnimi barvami. Prvič veliko lažje popravljaš vse napake na sliki. Z lopatico odrgneš barvilo in začneš iznova. Poleg tega pa je tudi platno primernejše za upodabljanje vtisov, ki so ti že nekoliko odmaknjeni. Drugič lahko načneš svoj slikarski problem od katere strani pač hočeš. Ni potrebno, da ne vem kako nerodno gradiš podobo od papirjeve beline pa do najtemnejših senc. Lahko zamahneš s čopičem, kjer te je volja, lahko pričneš z določevanjem splošnega tona in šele v primernem psihološkem trenutku poudariš vse skrajnosti. Tretjič pa je že oljno barvilo samo po sebi tako prikupno, samo če se ti ne maščuje. Lahko ga nanašaš plast na plast in se poizkušaš z njim kolikor se ti poljubi. Lahko tudi spremeniš zamisel slike, če zahtevata to čas in vreme. Končno pa nikoli ne pozabi, da lahko sliko še zmerom raztrgaš.

Že samo delo je tolikanj zabavno! Kako prijazno je gledati barve in jih stiskati iz tube. Če jih primerjaš z vsem, kar vidiš, te to naravnost očara in te povsem zaposli. Poizkusite, če še niste, preden umrete. Komaj si premagal težave z izbiranjem primernih barv in s tem, kako in kam naj jih naneseš, se že razmisliš ob celi vrsti drugih stvari. Tako na primer spoznaš, da je slikanje podobno bitki. Če skušaš napraviti sliko, je to tako kakor bi se hotel boriti v bitki. Če te sploh kaj, potem te edino slikanje razvname bolj od zmagovitega boja. Toda načelo je v obeh primerih eno in isto. Pred isto uganko stojiš kakor če bi moral razvijati dolg, zamotan in podkrepjen dokaz. Slikanje je kakor trditev, ki ti jo — pa naj sestoji iz malo ali pa iz neštevilnih delov — narekuje nerazdružena enota pojmovanja. In zdi se, četudi bi si sam ne upal trditi tega, da terjaja od človeka slikanje

Celso Lagar — Ciganske plesalke — Olje — Muzej v Rouenu

velike podobe več razuma. Kajti pri veliki moramo imeti tisti vseobsegajoči pogled, ki nam pokaže začetek in konec, celoto in poedine dele enega samega hipnega vtisa, katerega neizbrisno hranimo v svojem duhu. Če se ozremo na nekatera Turnerjeva platna, ki merijo jarde v šir in v dolžino, in vidimo, da so kakor iz enega kosa, da predstavljajo en sam kratek trenutek življenja, da je sleherni še tako neznan, neopazen in podrejen drobec brez truda in brez pogrešk prikazan v pravih somerjih in odnosih, potem čutimo, da smo priče razumske manifestacije, ki po kakovosti in po intenzivnosti ne zaostaja za največjimi bojnimi čini, pravnimi argumenti ali znanstvenimi filozofskimi sodbami.

V vseh bitkah mora imeti poveljnik navadno dvoje stvari, prvič dober načrt, drugič pa močne rezerve. Ali prav isto se zahteva tudi od slikarja. Za bojni načrt je potrebno podrobno poznavanje kraja bojišča. Polja, gore, reke, mostovi, drevesa, cvetlice, ozračje — vse te stvari zahtevajo od tebe neko čisto posebno pozornost in ti jo tudi bogato nagrade. Kar začuden si, ko naletiš v prirodi na toliko stvari, ki jih doslej sploh še opazil nisi. Neko novo in neznanško zanimanje in veselje te na vsakem izprehodu ali vožnji opozori na nekaj novega. Toliko barv se bohoti po rebri, vsaka različna od druge po senci in po svetlobi. Kakšni blesteči odsevi v ribniku, vsak za nianso medlejši od tistega, kar zrcali. Kakšne ljubke luči srebrnijo in zlatijo gladino in obrise stvari, ki se nam odkrivajo v blede rožni, oranžni, zeleni ali violičasti barvi. Nagonsko sem si odkril samega sebe, ko sem gledal barve in svojstva lističa, sanjave rdeče sence gora, čudovite čipke zledenelih zimskih vej in temno bledikaste silhuete daljnih obzorij.

Fontainebleujska šola iz XVI. stol. — Mojzesa izročajo Faraonovi hčeri — Olje
Narodni muzej v Varšavi

Lionello Venturi

SODOBNA KRITIKA IN UMETNIŠKO USTVARJANJE

Od početka tega stoletja dalje se je pomen kritike v umetniškem življenju čedalje bolj povečal. To dejstvo ni bilo v toliki meri odvisno od praktičnih razlogov, kot so n. pr. želje umetnikov, da bi prodrli v javnost, kot od splošne duhovne tendence. Triumfirajoči princip je formuliral že André Gide z besedami, da je treba podrediti »oprijemljivemu idealu lepote« čim več realnosti. Umetniki so pričeli iskati ta »oprijemljivi« ideal. Vrnitev h klasiki, vrnitev k vsebini, kontroliranje anatomije in perspektive, indiferentnost za krajino in zanimanje za dekorativnost in abstraktnost, so nadomestili ideal spontanosti in odkritosrčnosti direktne impresije narave.

Za Heglom smo imeli slikarstvo idej, po simbolizmu — abstraktno slikarstvo. Hegeljske ideje so se izražale s pomočjo slik, medtem ko so se simbolisti odtrgali od kakršnekoli vsebine, imajoč pred očmi samo ideološke znake.

Kakšna je resnična vloga kritike nasproti umetnosti? Ali je možno, kar slišimo tako pogosto, da ima kritična vestnost resničen vpliv na sodobno umetniško ustvarjanje, na ustvarjajoči smisel umetnika? Ne bom omenjal nobenih, tako številnih definicij umetnosti. Rajši bi imel, da se spomnite tistih trenutkov, ko je vsakdo od vas čutil v sebi umetnika ali pesnika. Te vrste ekstazo ste občutili pri golih vejicah dreves, pri cvetki, ki se je porajala, bežnem pogledu, dobro modelirani roki, belem oblaku na nebu ali pri vodnem refleksu v kaki reki. Tej svoji ekstazi ste dali razmah polnega življenja, napravili ste iz nje legendo, ki bo ostala v vašem spominu kot eden najvišjih in najsrečnejših trenutkov vašega življenja.

Kaj vam more povedati kritika v takih trenutkih, da bi vplivala na vas? Vaše čustvo in Vaša domišljija sta delovala s vajimi lastnimi očmi, ne da bi jim bilo treba zateči se k razumu in razmišljanju. Ustvarjali ste po nekem oprijemljivem idealu. Gotovo! Toda ta oprijemljivi ideal ni bil ne princip, ne zakon, ni bil nič drugega kot samo koncept. V vaši stvaritvi je bila tendenca, inspiracija, sproščenje in kaj bi vam nudile kritične opombe.

Nizozemska Sola — Pietà — Olje — Narodni muzej v Varšavi

Kljub temu ni dvoma, da so mnogi umetniki prejeli od kritike principe, zakone in koncepte. To se pravi, da se je kritika okoristila z izkušnjami estetike, iz katerih je posredovala motive umetniku. Vplivala je na umetnike, toda ne na njihovo ustvarjanje, na izrazito umetniško plat njihovega dela, marveč na razumske in moralne elemente, ki vedno spremljajo umetniško delo in tvorijo celo pogoj tega dela. Kritika je tedaj vplivala na okus umetnikov, ne pa na njihovo umetnost samo.

Ta subtilnost v razlikovanju torej ni zaman. Resnično, če pogledamo v zgodovino umetnosti, tedaj vidimo, da je umetniško ustvarjanje obstajalo vselej tam, kjer je bil ustvarjajoči genij, pa najsi so bili pogoji okusa kakršnikoli. Klasični okus, gotski, romanski, renesančni, baročni ali impresionistični okus — nobeden ni mogel ovirati umetniškega ustvarjanja. Kadar kritik ne ve, da je okus relativen in torej relativen tudi njegov vpliv na okus umetnika, tedaj ustvari slabo kritiko, izpodleti mu njegova kritična naloga in zgreši svojo resnično kritično vest. Kadar predlaga kakršenkoli princip kot princip umetnosti, se obupno zmoti. To je napaka, ki jo je kritika mnogokrat napravila v zgodovini in ki jo dela dan za dnem. In vendar je ta napaka pogosto zmota, ki ima težke posledice.

Lancelot Ney — Ženski akt — Olje — Pariški jesenski Salon

Treba je pomisliti, da je okus relativen, dočim je umetnost absolutna in da je to, kar imenujemo slab okus, samo skupina predsodkov, ki tvorijo oviro stvariteljski svobodi umetnika. Zgodovina nas uči, da so bili principi nemškega zgodovinarja umetnosti Winckelmanna zelo težka ovira za umetniško ustvarjanje in da je bilo treba dela več generacij, da smo se popolnoma osvobodili Winckelmannovih principov.

Po vojni kritika nenehoma postavlja umetnikom principe in narekuje zakone. Toda umetniki so se odrekli vsakemu razumskemu apriorizmu, niso se pa odrekli tistemu estetskemu umovanju, ki obstoji v intuiciji, zanosu in hrepenenju. Francoski slikar Georges Rouault je morda najbolj presenetljiv primer. Toda on ni slikal po principih, ki jih je osvojila kritika, niti ga kritika ni nikoli vzpodbujala.

Večina kritikov neprenehoma proglašča »klasično«, pridiga »klasično« in označuje za »klasično« vsako priznano delo. V tem primeru, ako istovetimo s klasiko vse tisto, kar je umetnost sploh, ne oziraje se na katerikoli »klasični« okus, postane ta soznačnica k besedi »umetnost« nepotrebna in ustvarja, kot vse ostalo, kar je nepotrebno, samo nesporazume. Vem, da se že dolgo časa označuje kot »klasično« vse tisto, kar je »prvovrstno«. Vsakokrat pa, ko so se kritiki hoteli dvigniti iznad klasicizma, da bi dosegli »klasično«, so prinesli s seboj mnogo predsodkov proti barvi in so zagovarjali linijo, proti impresionizmu, ko so se vneli za akademizem, proti življenju samemu, ko so se spuščali v abstraktnost. Tako ponavljajo večno »klasično«, »klasično«, slišimo pa vedno v tem le prizvok klasicizma.

Malo več skromnosti, gospodje kritiki!

Naša naloga je, da razumemo umetnike, jih pravilno tolmačimo in jih branimo pred slepci in tepci. Možem, ki so po našem prepričanju resnični umetniki, skušajmo slediti in vzbujajmo njihovo zaupanje. Oni dobro vedo kaj hočejo, nam pa ni treba, da bi jih prehitevali, ker se utegne zgoditi, da jim bomo s tem zastavljali pot. To pa bi bila za nas nepopravljiva sramota.

(Prevedel M. B-a)

Pisec članka Lionello Venturi je pomemben sodobni italijanski umetnostni kritik, ki sodeluje v uglednih francoskih revijah, kot so »Beaux - Arts«, »L'Amour de l'Art« in dr. (Op. prev.)

Sigris — Dekoracija za dekliški licej v Vincennesu — Naročilo francoske države

IZ UMETNIŠKEGA SVETA

Razpis likovnih nagrad banske uprave.

Zaradi pomanjkanja umetnin z motivi iz domače zgodovine razpisuje kraljevska banska uprava nagrade v znesku 20.000 din za najboljše likovne umetnine, ki upodabljajo prizore iz slovenske zgodovine. Za nagrade pridejo v poštev le kipi, slike in risbe, ki so nastale v dobi od 1. aprila 1939. do 31. marca 1940. oziroma niso še bile pred tem časom javno razstavljene ali reproducirane. Umetnine morajo biti tako izdelane, da so uporabljive za reprodukcije. Število in višino nagrad določa po svobodnem predarku glede na število nagrade vrednih umetnin razsodišče, ki je sestavljeno iz zastopnikov Društva slovenskih likovnih umetnikov in članov, imenovanih po banu. Nagrajene umetnine se po možnosti odkupijo, pa tudi če ne, so umetniki vezani, da dovolijo reprodukcijo nagrajene dela prvenstveno kraljevski banski upravi.

V primeru, da ne bo predloženih dovolj takih del, ki bi nagraditev zaslužile, se nagrade podele le v omejenem znesku ali sploh ne razdele in se preostali znesek prihrani za prihodnje razpise.

Umetniki naj pošljejo svoja dela do vključno 31. marca 1940. do 18. ure v Na-

rodno galerijo v Ljubljani. Vsako delo naj bo opremljeno z geslom, priložena pa mora biti tudi zapečateni kuverti, ki vsebuje geslo, naslov in ime natečajnika.

Vsa podrobnejša pojasnila (tudi glede primernih zgodovinskih motivov) se dobe pri prosvetnem oddelku kraljevske banske uprave.

Razstava umetnin muzeja v Pradu je bila v mesecih junij do avgust t. l. prirejena v Ženevi. Obsegala je umetnine, ki so bile za časa španske državljanske vojne shranjene na varno in katerih en del je bil posebej zbran za to razstavo. Razstavljena so bila sledeča dela: Goya 38 del, El Greco 25 del, Murillo 4, Ribera 5, Velasquez 34 slik, nakar sledijo tuji mojstri: Bosch, Bouts, Brueghel star., Cranach, Dürer, Van Dyck, Giorgione, Mantegna, Memling, Rafael, Rubens, Tintoretto, Tizian, Veronese, Van der Weyden, vsega skupaj 174 del poleg nekaj izbranih gobelinov.

Razstava je dosegla edinstven uspeh in je nazorno pokazala bogato zakladnico umetnin španskega muzeja v Pradu, ki je slovel do pred vojne kot ena najlepših umetniških zbirk na svetu.

Arthur Greuell — Podoba dame — Olje — Salon sodobnega portreta v Parizu

Alfonz Mucha, priznani češki slikar, je v juliju t. l. umrl v Pragi. Rojen je bil 1860. leta v Ivančicah na Češkem. Posebno priljubljen je postal okrog leta 1900 v Parizu, kjer je na zahtevo slavne francoske igralka Sare Bernhardt izdelal vse plakate za njene gledališke predstave; ilustriral je tudi Anatole Franceov roman »Clio«.

Po vojni je v domovini izvršil velike freske iz češke zgodovine in napravil tudi osnutke za prve češke bankovce.

Mucha je bil zlasti v Parizu izredno popularen in mu je ob njegovi smrti vse francosko časopisje posvetilo tople članke.

Pregled reproduciranih del

Vasa Pomorišac in Dragutin Mitrović sta sodobna srbska slikarja,

katerih dela so bila razstavljeni na zadnji večji razstavi jugoslovanske likovne umetnosti v Beogradu.

Narodni muzej v Varšavi je bil otvorjen v juliju lanskega leta. Dogodek sam je bil za poljsko prestolnico izredna kulturna manifestacija, pomembna tako z umetniških vidikov, kakor tudi po pomenu za afirmacijo poljskega narodnega karakterja, okusa in visoke poljske kulture.

Novo zgrajena monumentalna stavba, pri kateri so bile upoštevane vse pridobitve sodobnega stavbarstva, hrani dragocene zaklade domače in tuje umetnosti.

Eno najlepših del je nedavno pridobljena »Pietà«, primitivno flamsko delo, ki ga objavljamo, francosko slikarstvo XVI. stol. pa odlično zastopa podoba iz

Rodakowski — Podoba dame — Olje — Narodni muzej v Varšavi

šole v Fontainebleauju.

Naravno, da je bil v novem muzeju velik del rezerviran za dela domače umetnosti, ki se je razvijala v pretežni večini pod vplivom francoskega slikarstva, šele kasneje so vidni ruski vplivi in vpliv avstrijskega baroka. Kot tipičen primer poljskega portretnega slikarstva objavljamo podobo dame, ki jo je napravil Rodakowski.

Celso Lagar je sodobni francoski slikar, ki pripada umetniškemu združenju

francoske pokrajine Champagne. Ustanovljeno je bilo leta 1922 v svrhu umetniške decentralizacije in mu pripada, kot je pokazala nedavno razstava v Parizu, nekaj odličnih slikarjev. Sliko, ki jo objavljamo, je odkupil za svojo zbirko muzej v Rouenu.

Francoska država je na iniciativo tudi pri nas znanega načelnika umetniškega oddelka francoskega prosvetnega ministrstva Georgesu Huismana naročila številna dela za državne in občinske javne zgrad-

Legueuet — Podoba dame — Olje — Pariški jesenski Salon

be, da bi na ta način pomagala mladim nadarjenim slikarjem. Slike so bile nameščene tako v Parizu, kot tudi v provinci. Objavljamo kot primer Sigristovo Dekoracijo za dekliški licej v Vincennesu.

Preporodu portretnega slikarstva so v Parizu posvetili posebno razstavo, na kateri so bila zbrana pomembna dela vseh sodobnih pariških portretistov. Razstava je imela namen pokazati, da mora biti portret najprej podoba, popolno umetniško delo, ki je zmožno samostojnega življenja kot popolnoma naravna umetniška kreacija, zatem šele naj sledijo ostali atributi portretnega slikarstva (podobnost portretiranca, barvna kompozicija, konstrukcija itd.).

Kot primer tem smernicam gotovo popolnoma odgovarjajoče umetnine objavljamo iz te razstave podobo dame, ki jo je naslikal Arthur Greuell, zelo upoštevan pariški slikar.

Francoska industrija gobelinov ima staro tradicijo, kar je zlasti pokazala zadnja razstava gobelinov ob tristoletnici Ludvika XIV. Pred 2 letoma je bilo vodstvo državne »Manufacture des Gobelins« poverjeno novemu ravnatelju Guillaumeu Janneauju, ki je smatral kot eno prvih nalog, da se v to umetniško delavnico prinesejo novi impulzi, da bo tovarna lahko izdelovala umetnine, ki bodo odgovarjale duhu časa, ne pa zastarelim vzorom.

Janneau je zlasti naročil osnutke pri številnih sodobnih umetnikih, toda ne morda

Planson — Podoba artistke — Olje — Pariški jesenski Salon

skromne komade, marveč kartone za velike preproge, ki bodo dostojno zastopale Francijo, bodisi v ministrstvih in poslaništvih, ali pa na velikih mednarodnih razstavah.

Kot primer takega naročila objavljamo tapeta po osnutku znanega francoskega slikarja Jeana Lurçata za francoski paviljon na svetovni razstavi v New-Yorku. Tapeta, ki ima velikost $5\frac{1}{2} \times 3$ metre, krasi poseben salon, za katerega je isti slikar napravil osnutke tudi za tkanine za ostalo pohištvo: paravan, divan, stole in fotelje, tako da bo ves salon v stilu »Jeana Lurçata«.

Isti slikar je prejel še nadaljnja naročila za več velikih preprog, ki so že v delu.

Toda poleg Lurçata je prejela naročila še cela vrsta drugih slikarjev med njimi so tudi dela po osnutkih umrlega Dufresna in

ni dvoma, da bo ta tradicionalna francoska umetniška obrt doživela pod bistroumnim vodstvom njenega sedanjega ravnatelja nov preporod.

K sklepu še nekaj reprodukcij primerov sodobne francoske umetnosti iz raznih pariških razstav in salonov: Lancelot Ney, Planson, Legueuet, Pierre Noyelle, Soulas, ki nazorno prikazujejo smeri in gibanja sodobnih pariških umetniških krogov, posebnost zase je slikar Paul Klee s sliko v olju, imenovano »Ple-salec«, kompozicija strogih geometrijskih likov, ki je našemu pojmovanju gotovo precej tuja.

Ambroise Vollard, trgovec z umetninami velikega formata, je v avgustu

Soulas — Kljunač — Bakrorez

t. l. umrl v Parizu. Vollard je bil ena najbolj znanih osebnosti pariške družbe, bil pa je znan po vsem svetu zlasti po svojem zanesljivem okusu in velikih moralnih in gmotnih podporah, ki so jih bili od njega deležni zlasti mladi, nepriznani umetniki.

Študiral je najprej medicino, zatem farmacijo, nato pravo, toda že po dveh letih študija v Parizu je obesil šole na klin in se posvetil trgovini z umetninami. Prodajal je najprej risbe in grafike v petem nadstropju neke hiše v zakotni pariški ulici. Zatem je takoj pričel zalagati bibliofilske knjige, kot prvo Verlainove poezije, ki jih je

ilustriral Bonnard. Kupčije so se pričele razvijati z veliko naglico. Združil se je z najbolj pomembnimi slikarji tedanje dobe: Degas, Cézanne, Renoir, ki jih je junaško branil v dobi, ko je te kvalitetne umetnike napadala, žalila in psovala vsa pariška javnost.

Vollardova trgovina postane shajališče vseh modernih slikarjev in kiparjev. Deset do petnajst let ni mogel Vollard prodati niti enega dela svojih ljubljencev, nato so sledili veliki uspehi, ki so omogočili Vollardu razvoj njegove trgovine na zavidanja vredno višino.

Vollard je bil poleg tega eden najpomembnejših francoskih založnikov v zadnjih tridesetih letih. Znal je izbrati vedno najboljše slikarje, ki so mu opremili njegove izdaje. Bonnarda smo že omenili, sledijo: Degas, monotipija za Maupassantove novele, Rodinovi akvareli, Rousel, Denis, Laprade, Emile Bernard, Chagall, Picasso, Derain, Rouault, Segonzac, sama znana in danes že slavna imena.

Francozi so sedaj z Vollardom izgubili moža, ki mu najbrže tudi pri drugih velikih narodih ne bo mogoče najti vrstnika.

A. Dürer — Landschaftsaquarelle, II. del
Uvod dr. H. E. Pappenheim, 24 strani z 11 podobami in 9 barvnimi reprodukcijami; cena RM 2.80; založba Woldemar Klein, Berlin.

Zbirka obsega 20 zelo uspešnih reprodukcij Dürerjevih akvarelov, ki prvotno niso bili namenjeni za oči tujca, marveč jih je mojster pripravil kot študije za poznejša grafična dela. Predstavljajo pa kljub temu zanimiv in dragocen doprinos za spoznavanje Dürerjevih umetnosti, posebno kar se tiče mnogovrstnosti v izbiri motivov, ki jih je D. izbral v Inomostu in drugih krajih frankovske domovine, nosijo pa tudi znake tistega specifično germansko gotskega občutja za telesno prostornost, ki je tako značilno za celotno Dürerjevo umetnost. Kljub temu pa so ti akvareli tako naravno impresivno podani v zamisli in koloritu, da bi jih skoraj lahko pripisovali kakemu mojstru iz konca XIX. stoletja.

Založba je poskrbela za brezhibno opremo, tako da bo delo vzbudilo obilo zanimanja pri ljubiteljih umetnosti.

Jean Lurçat — Iluzija Ikarusa — Tapeta za svetovno razstavo v New Yorku

Izvržena umetnost

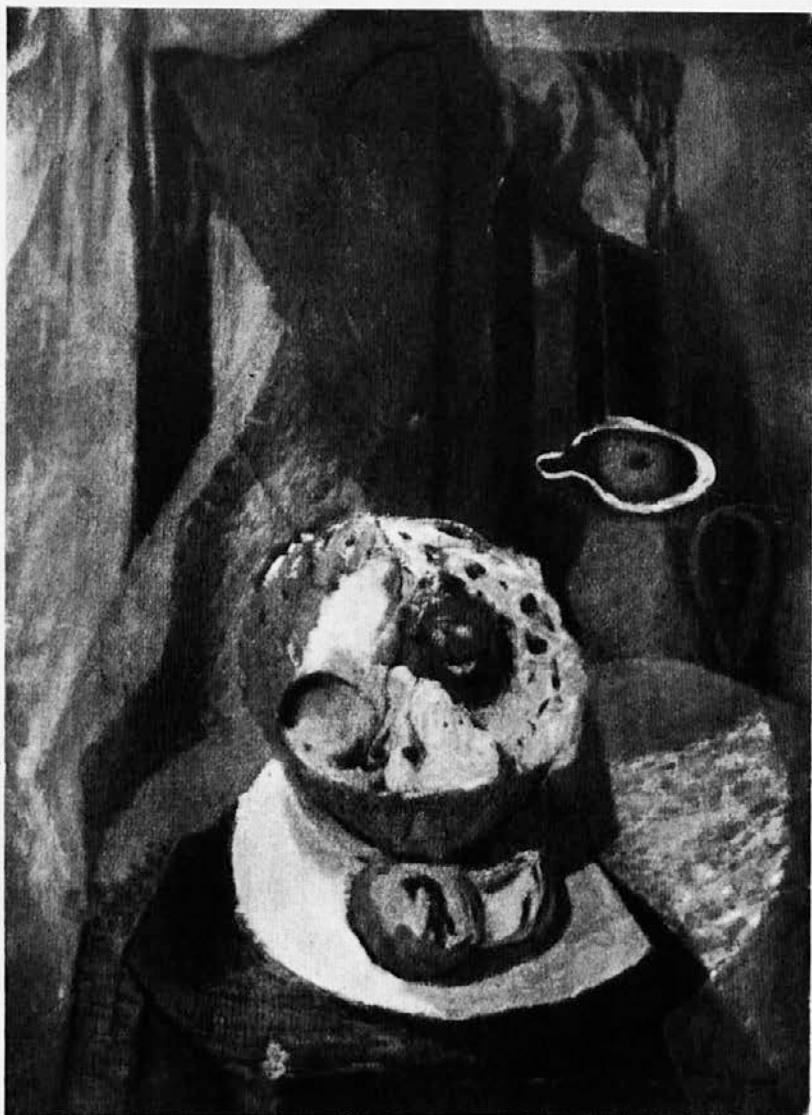
V začetku meseca julija t. l. je bila v Luzernu dražba umetnin, ki so bile odstranjene iz nemških umetniških državnih zbirk. Avkcija je dosegla pri občinstvu ogromno zanimanje in so bili zastopani kritiki, umetnostni zgodovinarji, trgovci in ljubitelji iz vseh krajev sveta. Cene, po katerih so bile prodane posamezne umetnine, so naravnost fantastične. Da omenimo samo nekaj najpomembnejših del: Gauguin (Din 610.000.—), Van Gogh (lastna podoba Din 2,232.000.—), Picasso (Din 992.000.—), manj zanimanja je bilo za dela Lovisa Corinth, Carl Hofer je dosegel Din 62.000.—, Marc Din 186.000.— Modigliani Din 81.000, Matisse Din 111.000.— Celotna zbirka je bila prodana za skupno Din 12,500.000.— (l) kar je pač najbolj zgovoren dokaz, da vlada v širnem svetu po-

vsem drugačno mnenje o »izvrženi umetnosti«, kot pa v tretjem rajhu.

Auguste Rodin — Honoré de Balzac

Na križišču bulvarja Raspail in Montparnasse je bil pred kratkim odkrit spomenik Balzacu, ki ga je pred dobrimi štiri-ridesetimi leti napravil slavni francoski kipar Rodin. Odkritje je bilo prava umetniška demonstracija, priznanje tako Balzacu kot Rodinu in predstavlja kip največjega francoskega romanopisca, »očeta modernega romana, obenem pa delo največjega kiparja XIX. stoletja« (G. Lecomte).

Plastika sama ima zanimivo zgodovino. Naročil jo je razstveni odbor pri Rodinu že 1892. leta. Rodinu je delo počasi napredovalo in ko je končno 1898. leta razstavil kip v »Salonu« je doživel popoln polom. Ob-

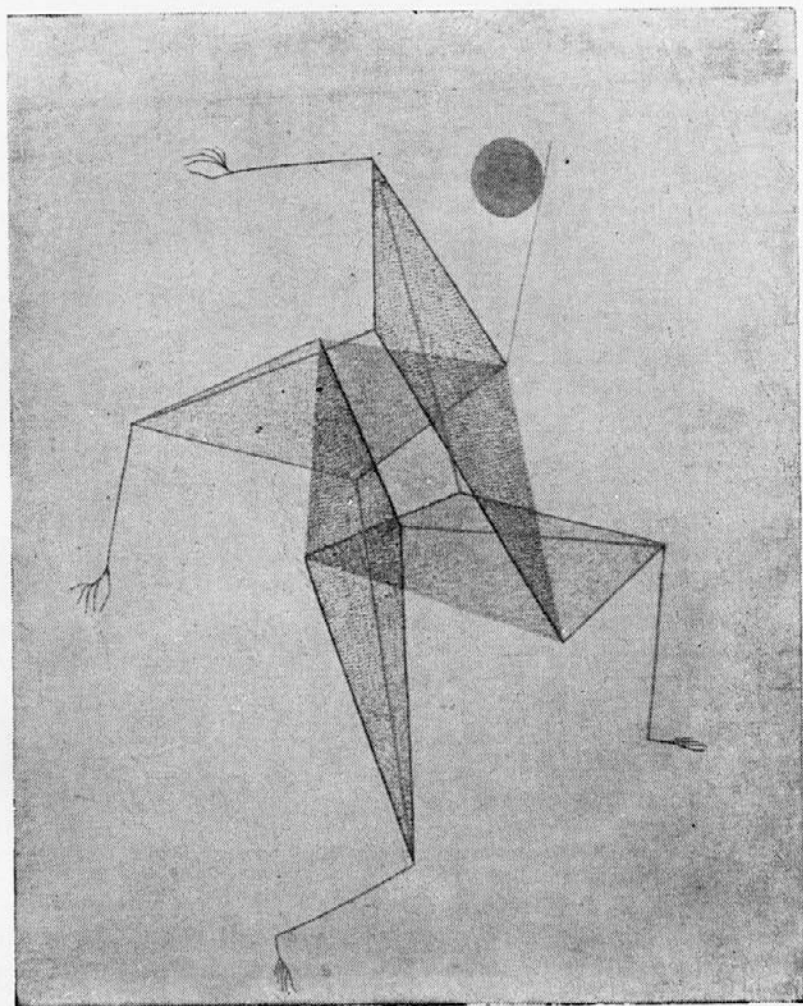
Stane Kregar — Tihozitje — Olje

činstvo je osnutek odklonilo s protestom, jezo, zaničevanjem in zmigavanjem ramen, Rodinovo plastiko pa skratka označilo kot »vrečo premoga«.

Konsterniran je bil tudi razstavni odbor, ki je zahteval od Rodina vrnitev predujma 10.000.— frankov, delo pa je oddal drugemu kiparju Falguièru, ki je napravil nov kip v pompoznem stilu, popolnoma po okusu občinstva in odbora.

Vendar pa se je našlo nekaj uvidevnih Rodinovih prijateljev, ki so se z vso vnemo

zavzeli za njegovo delo, med katerimi so bili slikarji in kiparji, ki imajo danes svetovni sloves (Carrière, Claude Monet, Pissarro, Bernard, Toulouse-Lautrec, Vuillard, Signac), kritiki, pisatelji itd. Trajalo pa je več kot 40 let, da je nesmrtno Rodinovo delo doseglo vstajenje in od nekdanjih kiparjevih prijateljev, ki so se s toliko ljubeznijo in uvidevnostjo zavzemali za postavitev spomenika, živi danes samo še eden — pisatelj Georges Lecomte, član francoske akademije.

Paul Klee — Plesalec — Olje — Pariški Salon

Vodilo bi predaleč, če bi na tem mestu opisali vso kampanjo, ki se je rodila med sovražniki in prijatelji Rodina, dogodek smo zabeležili le glede na našo lokalno »spomeniško afero« s spomenikom Franceta Kralja in kot veren dokaz, kako zelo se lahko moti tisti slavni »publikum« in »javno mnenje«, ki si tako pogosto lastita pravice do presoje umetniških del, ki jih je ustvaril

samostojen in neodvisen umetnik, ki pač po svojem bistvu ne more in ne sme dajati koncesij široki masi. Če ta široka masa (morda pa vendarle samo kak neodgovorni posameznik!) poseže po kladivu, ni to sramota za umetnika, marveč samo žalostno spričevalo za kulturno zaostalost in popolno ignorantstvo dotičnih, ki so tak zločin zagrešili.

SPOŠTOVANIM OBISKOVALCEM UMETNIŠKIH RAZSTAV PRIPOROČAM V
BLAGOHOTNO VPOŠTEVANJE SLEDEČIH »DESET ZAPOVEDI«.

1. Ne vprašaj nikoli, kaj slika prav za prav predstavlja. To je izpraševalo že pred teboj deset tisoč ljudi.
2. Ne govori, da si zelo lahko predstavljaš ekspresionistično sliko, sestavljeno kot preprogo iz mnogih barvastih stekel. S tem dovtipom te je prehitela kritika že pred desetimi leti.
3. Ne razbijaj si glave, ali ima umetnik, čigar slike so razstavljene, talent ali ne. Na to vprašanje so morali odgovoriti prireditelji razstave že poprej. Če se pa to ni zgodilo, potem itak ni več pomoči.
4. Ne govori, da pri sliki ni merodajna sodobnost, temveč kvaliteta. To ve vsakdo tudi brez tebe.
5. Ne govori, da na ekspresionistični ali kubistični sliki stoji ta ali ona hiša nemogoče poševno. Saj to ni resnična hiša s ceste, marveč le slika hiše na platnu.
6. Ne izjavljaj odločno, da poklicna kritika pogosto umetnosti sploh ne razume. Umetniki vedo to že zdavnaj.
7. Zadrži se vsaj dve minuti na razstavi, ki obsega dve sto slik, preden izjaviš, da vse skupaj ni za nič.
8. Če hvališ Marca Chagalla (ruski židovski slikar, propagator ekspresionizma in kubizma) in zaničuješ njegove mlade učence, bi to lahko pomenilo, da si obsojal tudi Chagalla, predno mu je uspelo priti do uspeha.
9. Ne trdi pred vsako abstraktno sliko, da je slična slikam Vasilija Kandinskega (med nemškimi kubisti vodilni ruski slikar). Prepusti to kritiko zgodovini.
10. Na razstavo moderne umetnosti ne jemlji s seboj majhnih otrok. Lahko se zgodi, da te bodo zasmehovali, če boš izjavil, da kake slike ne razumeš.

I—a

Za vsa darila in v čast vsake knjižnice so knjige bibliofilske izdaje, ki imajo trajno umetniško vrednost ki so do sedaj izšle v Bibliofilski založbi in ki jim je tudi strokovna kritika doma in v tujini prisodila prvo mesto v kvaliteti in opremi.

MIHA MALEŠ

SLAVNI SLOVENC

Sedeminosemdeset izvirnih lesorezov

Knjiga je tiskana po izvirnih lesorezih na pravem antičnem lahkem papirju in je bibliofilska numerirana izdaja, ki je izšla v 195 izvodih z avtorjevim podpisom. Izdana in vezana (celo platno) je na japonski način. Uvod v knjigo in kratke življenjepisne podatke Slavni Slovencev je napisal urednik »Umetnosti« Martin Benčina.

S to publikacijo je zaenkrat zaključeno delo umetnika, ki ga je začel z zbiranjem in vrezovanjem v les leta 1921 in je trajalo s kratkimi presledki prav do letos. Nekaj podobnih del je bilo tudi že objavljenih n. pr. leta 1922, ko je izdal slikar mapo 10 mož, potem so bile nekatere objavljene v »Mladiki« in v Pirjevčevi knjigi »Slovenski možje« (Mohorjeva družba).

V novi knjigi so objavljeni izvorni lesorezi sledečih mož:

Trubar, Slatkonja, Gallus-Petelin, Hren, Valvasor, Dolničar, Gerbec, Popovič, Glavar, Černe, Pohlin, Hacquet, Japel, Zois, Linhart, Vodnik, Hladnik, Modrinjak, Stanič, Ravnikar, Ahacelj, Pirc, Langus, Cigler, Rihar, Čop, Baraga, Koseski, Prešeren, Smole,

PRIMOŽ TRUBAR
Iz knjige Slavni Slovenci

Slomšek, Bleiweis, Vraz, Miklošič, Einspieler, Jeran, Cigale, Wolf, Cegnar, Svetec, Janežič, Nedved, B. Ipavec, Trdina, Mašek, J. Ipavec, Valjavec, Levstik, Erjavec, Jenko, Stritar, Foerster, Mencinger, Gerbič, Alešovec, Hribar, Jurčič, Gregorčič, Škrabec, Detela, Jeglič, Mahnič, Sattner, Tavčar, Podlimbarski, Kersnik, Šubic, Aškerc, Borštnik, Parma, Kobilica, Petkovšek, Ažbe, Krek, Hubad, Milčinski, Grohar, Medved, Maister, Prijatelj, Jerajeva, Kette, Cankar, Adamič, Murn, Žerjav, Kosovel.

Zagotavljamo Vam, da je ta knjiga, tako po opremi kakor tudi po izvedbi ena najlepših in najpomembnejših slovenskih knjig sploh.

Cena izvodu je 240.— din.

Dovoljeno je tudi odplačevanje v rednih mesečnih obrokih.

»Podobe v knjigi so urejene po kronološkem redu z ozirom na rojstne datume upodobljenec. Na prvem listu je upodobljen početnik našega slovstva, Trubar, na zadnjem pa zastopnik ekspresionistične poezije, Srečko Kosovel. Knjiga je poleg svoje umetnostne vrednosti dobila na ta način tudi pedagoško poučen pomen, ki se še poveča spričo pridejanega kazala, kjer so zabeleženi najpotrebnejši življenjski podatki in dela upodobljenec.«

Knjiga je tudi po svoji zunanji opremi v resnici lepo delo, zatorej krasno priložnostno darilo ali pa prijeten knjižnični kos za bibliofila.

Stane Mikuž, Sl. 20. I. 1939.

KNJIGA SE NAROČA PRI BIBLIOFILSKI ZALOŽBI, LJUBLJANA, POD TURNOM 5.

Mestna hranilnica ljubljanska

ima vlog nad Din 400.000.000.—

Lastne rezerve Din 28,650.000.—

Daje posojila na menice in vknjižbe.

Za vse obveze hranilnice jamči Mestna občina ljubljanska

JOŽE ŽABJEK

KNJIGOVEZNICA — — LJUBLJANA, DALMATINOVA 10

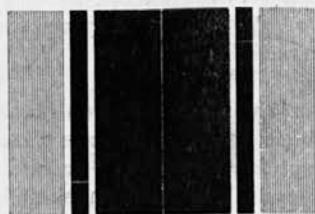

TELEFON 24-87

Najmoderneje urejena delavnica za vsa knjigoveška dela. Hitra in točna postrežba pri nizkih cenah. Izdelovanje posebnih akcidenčnih vezav po individualnih osnutkih. Trgovske knjige po naročilu, lastni črtalni stroj za vse vrste rastriranih tiskovin. Izvirne platnice za »UMETNOST« (Din 15, z vezavo Din 20.— za vsak letnik).

NARODNA TISKARNA

V LJUBLJANI, KNAFLJEVA 5

IZVRŠUJE RAZLIČNE MO-
DERNE TISKOVINE OKUS-
NO, SOLIDNO IN POCENI

TELEFON ŠT. 31-22 – 31-26
POŠTNI ČEKOVNI RAČUN
V LJUBLJANI ŠTEV. 10.534